

ÉNYÉM A NAGYVILÁG

HAT HÉT KRÓNIKÁJA

Január 16—február 28.

A január közepétől február végéig tartó hat hét alatt a világpolitikai történések középpontjában változatlanul a spanyolországi események állottak. Január utolsó napjaiban esett el Barcelona. Néhány nappal később az egész Katalónia Franco tábornagy csapatainak birtokába került. A polgárháború ezzel lényegileg véget ért. Azana köztársasági elnök francia területre menekült; ő Katalónia elvesztése után kezdettől fogva az értelmetlen vérengzés megszüntetését és a mindenáron való békekötést sürgette. Elnöki tisztségéről való lemondása február végén következett be, de a köztársasági uralom alatt maradt területek ellenállása február végén még nem szűnt meg. A katalán területek elfoglalása után nagyobbarányú harcok seholsem voltak. Franco, úgy látszik, őrizkedni akar a további vérontástól és a harcok folytatásával elkerülhetetlenné váló rombolástól, másrészt egyezkedni nem hajlandó, hanem feltétlen megadást követel.

Mindez a halogatás a lényegen, Franco végleges győzelmén, már nem változtathat. De ha katonailag és Spanyolország belső átalakulása szempontjából a polgárháború eddigi eredményeit véglegeseknek kell is tekintenünk, azt még nem lehet egészen világosan látni, hogy mi és milyen lesz a spanyol polgárháború befejeződésének külpolitikai hatása. A versengés a nemzeti Spanyolország kegyeinek megnyeréséért igen nagy mértékben folyt és folyik még mindig a tengelyhatalmak, Olaszország és Németország, másrészt a nyugati nagyhatalmak, Franciaország és Nagybritannia között. Az előbbieket, főként pedig Olaszország, féltékenyen vigyáznak arra, hogy a nemzetiek ügyének érdekében hozott jelentős áldozataik megérdemelt gyümölcse ki ne hulljon a kezükből. Franciaországnak északafrikai birtokai biztonságának szempontjából, Nagybritanniának pedig a Földközi-tengeren végigvezető tengeri út háborítatlanságának megőrzése végett végtelenül, majdnem életbevágóan fontos, hogy Franco Spanyolországa ne legyen két hatalmas barátjának, Olaszországnak és Németországnak mindenben szolgálni kész szövetségese.

A két nyugati nagyhatalom, Franciaország és Nagybritannia február 27-én egy napon ismerte el a burgosi kormányt egész Spanyolország kormányának. Az elismerés feltételekhez nem kötött történt. Maga ez a tény is mutatja, hogy a francia és a brit kormány békülékeny megoldásra készül a spanyol kérdésben.

A spanyol nemzeti hadsereg katalóniai győzelmének egyik szomorú következménye volt, hogy a Barcelona elfoglalását követő 8—10 nap alatt

legalább félmilliónyi menekült zúdult át francia területre. A menekülőknek csak kisebb része volt katona. Rengeteg volt az öreg emberek, főként pedig asszonyok és gyermekek száma. Európa történetének utolsó negyedszázadában a háborús vagy politikai okok miatti menekülések száma elég nagy volt. De azok, akik szemtanúi voltak a spanyol-francia határon lejátszódott jeleneteknek, mind megegyeztek abban, hogy százazreknek otthonukból való elmenekülése ritkán ment végbe szomorúbb és rettenetesebb körülmények között. Február elején a Pireneusokon átvezető hegyi utakon kegyetlenül hideg volt és mivel a menekülés teljes szervezetlenségben, a rend legkisebb nyoma nélkül történt, a menekülőknek embertelen szenvedéseket kellett kiállaniok, úgyhogy igen sokan elpusztultak. A szenvedéseknek akkor sem volt vége, mikor átvergődtek a határon, mert a francia hatóságok majdnem tehetetlenül álltak szemben az áradatszerűen özönlő menekülők éhez, félig megfagyott, rosszul ruházott tömegeivel. Nemzetközi jótékonyági bizottságok, azonkívül a francia és a brit kormány nagyobbösszegű adományai igyekeztek a szerencsétlenek sorsán némiképen enyhíteni, de a halottakat feltámasztani már nem lehetett. Francia forrásból származó becslés szerint 20.000 olyan gyermek van, aki menekülés közben elszakadt szüleitől. Nagyon valószínű, hogy ezeknek legnagyobb része apátlan-anyátlan árva lesz.

A menekültek szomorú csapatával együtt jutott át a spanyol-francia határon az a gépkocsisor is, amely hatalmas ládába csomagolva a műkincsekben különben is igen gazdag Spanyolország legnagyobb drágaságait, a madridi Prado-múzeumnak több mint kétszáz, legnagyobb értékű festményét, felbecsülhetetlen értéket képviselő Velasquez-, Greco-, Murillo-, Rubens- és Goya-festményeket vitte. A képeket Genfbe szállították, ahol a Nemzetek Szövetségének gondozásába kerülnek és kiállítást terveznek belőlük az új népszövetségi palota nagy könyvtártermében a Vörös Kereszt javára.

*

A magyar belpolitikának is mozgalmas ideje volt az utolsó másfél hónap. Az események középpontjában az Imrédy-kormány február 11-én bekövetkezett lemondása állott. A kormányválságot közvetlenül súlyos természetű személyi kérdések idézték elő, bár nagyon valószínű, hogy a válságnak ilyen természetű, váratlanul bekövetkezett kirobbanása nem kevésbé súlyos politikai válság kifejlődését előzte meg.

A kormányválság gyorsan megoldódott. Két nappal később, 13-án, már megtörtént az új Teleki-kormány kinevezése. Az előző kormány miniszterei változás nélkül valamennyien tagjai maradtak Teleki Pál gróf kormánynak. Az új kormány bemutatkozása a képviselőházban február 22-én, a felsőházban egy nappal később történt. Ugyanennek a hétnek végén, 25-én, a rádióon keresztül az egész nemzethez szólt a miniszterelnök. Programjának egészen röviden összefoglalható lényege az, hogy az előző kormány által kezdeményezett nagyarányú reformpolitikát változtatlanul tovább akarja folytatni. Politikájának irányát és tartalmát legteljesebben rádiószózatának ezek a szavai fejezték ki: „Kereszténnyé akarjuk tenni nemcsak nevében, hanem gondolkodásában is ezt az országot; erőssé akarjuk tenni Szent István koronájának a földjét és földjének erejét; jól kifenve akarjuk tokjában tartani a magyar kardot; össze akar-

jük újra forrasztani az egymástól eltávolodott magyar lelkeket s e haza minden fiának meg szeretnők alapozni egyéni és családi boldogságát.“

A belpolitika másik nagyjelentőségű eseménye február 24-én a szélsőséges és mindinkább forradalmi utakra tévedt nyilaskeresztes Hungarista Mozgalom és Párt feloszlata volt.

*

Mialatt Európa nemzeteinek életére mind nagyobb súllyal nehezedik rá az örökös válságokban kirobbanó bizonytalanság nyomasztó légköre és a mind súlyosabbá váló fegyverkezési költségek alig elviselhető anyagi terhe, a gazdag és szabad fejlődésében kevésbé gátolt Amerikai Egyesült Államok viszik tovább a békés művelődés egyetemes emberi ügyét. A nagy északamerikai köztársaság területén az 1939. évben két nagy kiállítást is rendeznek. New Yorkban április utolsó napján nyitják meg azt a hatalmas arányú, nemzetközi, de azért főként amerikai kiállítást, amellyel New York Washington első elnökségének 150. évfordulóját fogja megünnepelni.

A másik kiállítást február 18-án San Franciscóban nyitották meg. A kiállítás területe a sanfranciscói öbölben, az Arany Kapu közelében azon a mesterséges szigeten van, amelyet akkor töltöttek fel, amikor San Francisco és San Francisco egyik elővárosa, Oakland között megépítették a világ egyik leghosszabb közúti hídját.

A sanfranciscói kiállítás egyik célja az, hogy képet adjon arról a nagy fejlődésről, amely az utóbbi évtizedekben ment végbe az Egyesült Államok nyugati államaiban. San Francisco két, világcsoda számba menő hídjának, az előbb említett San Francisco és Oakland közötti hídnak és az Arany Kapu felett ívelő merész, acél függőhídnak megépítése önmagában is hatalmas teljesítmény volt. De a művelődés ügyének még nagyobb szolgálatot tesz a kaliforniai Boulder és a Columbia folyó medrében épített Grand Coulee duzzasztógátának építése. Ezeket a gátakat, amelyekhez hasonló arányúak eddig sehol nem épültek, az amerikaiak jogos büszkeséggel szokták összehasonlítani az egyiptomi piramisok építésével.

A kiállítás másik célja, hogy, amennyire lehet, összefoglaló képet nyújtson azokról a változatos és a legtöbb esetben ősrégi műveltségi területekről, amelyek a Csendes-óceán partvidékeinek egymástól óriás távolságokkal elválasztott részein találhatók. Japán a politikai feszültség miatt nem vett részt a kiállításon. De ettől eltekintve, alig volt még kiállítás, amely ilyen sokféle és egymástól különböző kultúrák jellegzetes termékeit hordta volna össze. A Filippi-szigetek, Hawaii, a délamerikai latin köztársaságok, Ausztrália, Új Zéland, Alaszka, Indokína, a maláji államok, Holland India, Sziám kiállítási csarnokai sorakoznak egymás mellett hihetetlen tarkaságban.

A Csendes-óceán mérhetetlen távolságainak megrövidítésére az utóbbi években legtöbbet az Egyesült Államok nyugati államai tettek. San Franciscóban van a Pan American Airways nevű repülőtársaság nagy vízi-repülőgépeinek, a clipper-eknek amerikai kikötője. A clipper-ek 4—5 nap alatt teszik meg az utat Kaliforniából a kínai partokig. Ugyanez az út a leggyorsabb postahajónak is tovább tart három hétnél. Ha a kiállítás véget ér, a Kincses-szigetnek elnevezett mesterséges szigeten fogják felépíteni a csendesóceáni repülőjáratok sanfranciscói végállomását.

Máthé Elek